

'Ovu zemlju uskoro neće imati tko popraviti'

Autor/ica Saša Radusin

Objavljeno: 13. prosinca 2021.

Tema: građanski odgoj intervju Građanin u školi – ljudska prava, demokracija i društvena zajednica u obrazovanju

Foto: Građanski odgoj i obrazovanje/Facebook

Građanski odgoj i obrazovanje u Hrvatskoj i dalje je na ledu kao, uostalom, i cijela reforma školstva. U školama se provodi tek kao jedna od sedam međupredmetnih tema i postoji tek formalna obveza da se obrade neki pojmovi Građanskog odgoja, no kvaliteta izvođenja takve nastave ovisi potpuno o individualnom izboru tema, znanju i dobroj volji nastavnika koji zapravo ne odgovara nikome za sadržaj onoga što predaje.

Kako bilo, kvalitetna, konkretna i stručno pripremljena verzija, barem prema mišljenju struke, tog, nažalost, još uvijek prijepornog predmeta izvodi se, kao

doista obvezna, tek u školama u Rijeci, Osijeku, Sisku, Istarskoj županiji i još nekim manjim gradovima, dok u velikoj većini Hrvatske imamo zapravo individualne pokušaje poučavanja Građanskog odgoja koje nitko ne nadzire, niti analizira ishode na kraju godine.

U **GOOD inicijativi** koja se zalaže za sustavno i kvalitetno uvođenje odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo u odgojno-obrazovni sustav navode da "navedena provedba međupredmetnih tema praktički ne postoji", stoga i posebno naglašavaju "problem nesustavne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja, koji bi djeci i mladima omogućio lakše razumijevanje i nošenje s društvenim krizama koje su obilježile posljednje razdoblje".

Uz to, nalazi trećeg u nizu istraživanja GOOD inicijative o političkoj pismenosti maturanata ponovno su pokazali kako je "razina političke i medijske pismenosti niska, a stavovi mladih o nekim pitanjima izrazito radikalni pa i zabrinjavajući za budućnost demokracije i građana i građanki ove zemlje".

Mladi nam tapkaju u mraku, negdje na prelazu iz modernog doba nazad u srednji vijek

U vezi s (ne)provođenjem Građanskog odgoja i obrazovanja pitali smo profesoricu V.R. (podaci poznati redakciji) koja predaje u jednoj zagrebačkoj srednjoj školi i pokušava – koliko je u njezinoj moći – predavati i pojmove Građanskog odgoja. Smatra da u zagrebačkim školama, u tom kontekstu, vlada priličan kaos, a nastava se izvodi vrlo šaroliko i neujednačeno te sve ovisi o individualnim sklonostima i vještinama određenog profesora, a **ne nekom sustavnom pristupu**.

"Koliko znam, onako općenito, postoji taj pristup u školi da se obradi postojeći kurikulum međupredmetne teme Građanskog odgoja, no, kako je to dobro rekao netko, 'sve je to i dalje jedan vrući krumpir koji su škole dobile, ali narezan na kriške'. Dodala bih da djeca u postojećem modelu Građanskog odgoja ne dobivaju niti te kriške, nego onu odbačenu oguljenu koricu krumpira... Mislim da, po onome što znam iz svoje škole, ali i čujem od kolega iz drugih škola, kod nas nitko živ nema stvarni uvid u ono što se događa s Građanskim odgojem i obrazovanjem. Dvadeset profesora predaje Građanski odgoj svatko u svom razredu, svatko u nekom svom ritmu, svako sa svojim osjećajem i znanjem za to, bez nekih egzaktnih uputa. Svatko će za svoju školu reći da se Građanski odgoj odvija, eto, **međupredmetno, da ne kažem, u nekom zamišljenom**

'međuzemlju' i da to uglavnom funkcionira, no to bi jedino netko sa sviješću koja putuje dronom po učionicama mogao reći što se tu stvarno događa i tko tu što predaje, na koji način i kome... Ali dobro, Građanski odgoj postoji!", zaključuje pomalo ironično naša sugovornica.

Društvo je zaboravilo na mlade i njihov kvalitetan i suvremeni odgoj i obrazovanje, pa u nekom razvojnem skoku društva ne može niti računati na dobar dio njih

Analize ishoda ovakvog pristupa prema Građanskom odgoju od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja ne postoje, no postoje istraživanja koje provode naši znanstveni instituti i fakulteti. Profesorica V.R. napominje da prema tim istraživanjima ne možemo računati na neku skorašnju bolju budućnost jer nam preveliki broj mladih kao uostalom i onih odraslih tapkaju u mraku, negdje na prelazu iz modernog doba nazad u srednji vijek.

Nije ni čudo da trećina mladih homoseksualnost smatra poremećajem

"Rezultate nedostatka sustavnog provođenja Građanskog odgoja najbolje pokazuju sociološka i politološka istraživanja gdje nam mladi najčešće ne znaju ni što je Ustav, ni čemu služi parlament, ni koje ovlasti ima predsjednik, a koje vlada, ni kako se donosi proračun. No, to možda i nije toliko porazno, **osim što ne znam na temelju kojih će znanja uopće glasati na izborima jednog dana i aktivno participirati u društvu** po bilo kojem pitanju. Porazno mi je i vrlo ozbiljno to da dobar dio naših učenika, barem prema istraživanjima, **šamar, primjerice, ne smatra nasiljem**. Porazno je i da isto tako dobar dio njih ne bi ni prijavilo nasilje u vezi, i da je provokativno odjevena žena sama kriva za silovanje. Nije ni čudo da trećina naših mladih homoseksualnost smatra poremećajem ili bolešću koja se treba liječiti ili nekako odstraniti od onih koji su, po njima, 'zahvaćeni poremećajem'".

S obzirom da to ništa ne vide, ne znaju i nitko im ne pojašnjava, ovu zemlju nema tko ni popraviti od nas koji smo je pokvarili, pa oni odlaze van

Društvo je zaboravilo na mlade i njihov kvalitetan i suvremeni odgoj i obrazovanje, pa u nekom razvojnem skoku društva ne može niti računati na dobar dio njih, naravno ukoliko to naše društvene i političke elite uopće i žele. Našoj se sugovornici čini da naše društvo koje sve više zaostaje za Europom i ostatkom zapadnog svijeta uskoro neće imati tko popraviti.

"Pored ravnopravnosti spolova i seksualnih manjina učenici još manje poznaju procese kako da se sami uključe u išta što nalikuje na demokratsko odlučivanje o njima samima i njihovoj budućnosti. S obzirom da to ništa ne vide, ne znaju i nitko im ne pojašnjava, ovu zemlju nema tko ni popraviti od nas koji smo je pokvarili, pa oni odlaze van."

Profesor je važniji od tehnologije

No, kako V.R. sama provodi Građanski odgoj na svojim satovima?

"Pa, pokušavam poučavati pojmove Građanskog odgoja u razredu, **igrati onim kartama koje imam**. Samim uvidom u postojeći kurikulum za Građanski odgoj sam shvatila da su to onako načelno sasvim logične, prihvatljive lekcije o uključivanju svakog građana u društvenu zajednicu koje su mi kao prosvjetnoj djelatnici jasne i smatram ih doista potrebnim. Jedino nije jasno što ako ja to ne provedem jer možda nemam vremena ili nemam dovoljno znanja da to prenesem učenicima. Kome ja ili škola onda odgovaramo za taj propust? Svevidećem dronu?"

Prihvaćamo metaforu sa svevidećim dronom, no naše škole nakon potresa nemaju ni krova ili prozora. Ali profesora još uvijek ima, podsjeća optimistično V.R.

Mislim da, po onome što znam iz svoje škole, ali i čujem od kolega iz drugih škola, kod nas nitko živ nema stvarni uvid u ono što se događa s Građanskim odgojem i obrazovanjem

"**Profesor je ipak bitniji od svega, i od tehnologije, pa i od krova škole.** U predmetima koje predajem pokušavam što više usmjeriti učenike prema kritičnom razmišljanju i to tako da ih uvijek potaknem da slobodno iskažu mišljenje bez obzira na autoritet škole ili nastavnika, kako bismo o tom mišljenju mogli što slobodnije raspravljati na satu. Također vrlo često ih, kad je god to moguće, potičem na aktivno sudjelovanje u nastavi. U tom smislu pokušavam s učenicima što više boraviti i u prirodi i zbog zdravlja i kretanja ali i zato što se vani donekle gubi osjećaj da su u nekom formalnom okruženju u kojem se od njih očekuje da samo pasivno slušaju i čekaju moje upute na satu.

Volim ih potaknuti na uviđanje veza između lekcije i onoga što ih okružuje, odnosno mogućnosti da nešto iz udžbenika odmah primjene u okolini škole, u parku ili na igralištu. Također ih potičem na zajednički rad u učionici, najčešće u parovima kako bi stvorili osjećaj povezanosti sa svojim kolegom, sa zajednicom, te stekli što više osobina školske i razredne kulture, odnosno kulture zajednice."

Društvo koje smo stvorili ima ozbiljne mane

U prva dva razreda srednje škole kojima V.R. predaje, pokušava prenijeti smisao demokracije i pluralizma mišljenja, pogotovo onih koja su drugačija od naših.

"Ovisno o godini i razredu, **ono što poučavam su neka opća demokratska pravila** koja se mogu preslikati na određeno odlučivanje unutar razredne grupe, poticaj na sudjelovanje, ostvarivanje svojih prava, ali i uvažavanje drugih i ishoda na kraju gdje učenik uviđa važnost odlučivanja i demokracije unutar grupe, važnost poštivanja drugog i drugačijeg mišljenja te da se to sve itekako tiče njega, pa tako učenici u toj fazi već moraju moći odlučivati u grupi, ali i prihvatiti tuđe mišljenje ili mišljenje većine, i što je najvažnije, **prihvatiti odgovornost za svoje odluke** kao pojedinca ili kao grupe."

Porazno je i da dobar dio mladih ne bi prijavilo nasilje u vezi, i da je provokativno odjevena žena sama kriva za silovanje. Nije ni čudo da trećina naših mladih homoseksualnost smatra poremećajem ili bolešću koja se treba liječiti ili nekako odstraniti od onih koji su, po njima, 'zahvaćeni poremećajem'

V. R. dodaje kako se **učenici u ovoj fazi također potiču na sudjelovanje u debatama**, ali i školskim i razrednim izborima. Osim toga upoznaju politički sustav Hrvatske te uče o institucijama i njihovim funkcijama, kao i o trodiobi vlasti, odnosno svake te institucije vlasti koje bi se trebale međusobno nadzirati. Što se tiče lokalne zajednice učenici se potiču na sudjelovanje u određenim akcijama bilo lokalne zajednice, bilo same škole ili nekih civilnih udruga i grupa građana za određeni cilj. Recimo, čišćenje parkova ili potoka, zaštite urbaniteta neke cjeline koju investitori žele narušiti, **volontiranjem za dobro zajednice ili neke grupe slabijih i ugroženih**, povezivanje obitelji, razredne grupe, škole s udrugama volonterima na određenim projektima zaštite javnog dobra ili zalaganja za vrijednosti javne i socijalne pravde poput određenog angažmana protiv mogućih koruptivnih aktivnosti ili pak zalaganja za mir i bolju komunikaciju u lokalnoj zajednici

"**Djeca su zapravo vrlo solidarna ako ih tako usmjerimo**. No, naravno, možemo sve ove stavke Građanskog odgoja i zaboraviti, zanemariti i pustiti da ih odgajaju Facebook i Snapchat ili bilo tko tko nema nikakvu ekspertizu u odgoju djece", završno poručuje.

Istraživanja stavova mladih o životu u ovoj našoj zajednici i demokratskim vrijednostima **pokazuju probleme koje smo zamrznuli kao društvo i ne**

pokušavamo ih riješiti. Nasilje prema ženama, djeci, slabijima, drugačijima kao i prema različitim manjinama kojima svjedočimo gotovo svaki dan pokazuje da društvo koje smo stvorili ima ozbiljne mane. Škola je možda i najvažnije mjesto gdje se te naše mane trebaju početi osvještavati. Kvalitetan i stručan Građanski odgoj jedna je od poluga koje kao društvo imamo kako bismo popravili našu zajednicu. Zasad, **tu polugu gotovo da i ne koristimo.**

**Seriju tekstova “Građanin u školi – ljudska prava, demokracija i društvena zajednica u obrazovanju” objavljujemo uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem provedenog Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.*